TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 1663/93/22

1.3.2022

Eduskunta, Perustuslakivaliokunta
PeV@eduskunta.fi

Perustuslakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 17.2.2022

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta asetukseksi automaattisesta tietojenvaihdosta poliisiyhteistyössä

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainittua asiaa koskevasta valtioneuvoston kirjelmästä U 9/2022 vp.

Komissio antoi 8.12.2021 ehdotuksen asetukseksi automaattisesta tietojenvaihdosta poliisiyhteistyössä (jäljempänä Prüm II -asetus) (COM(2021) 784 final). Ehdotuksella muutetaan useita asiaa koskevia EU-säännöksiä. Vaikka jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisilla on käytettävissään erinäisiä työkaluja tiedonvaihdon helpottamiseksi, komissio katsoo, että tiedonvaihdossa on edelleen puutteita ja aukkoja, joita useammassa maassa toimivat rikolliset voivat hyödyntää. Valtioneuvoston kirjelmässä on kattavasti selostettu niitä syitä, minkä vuoksi ehdotus on valmisteltu ja mitä tavoitteita ehdotuksella pyritään saavuttamaan.

Ehdotuksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ovat kannatettavia. Ehdotuksen kuudennessa luvussa (artiklat 51–62) säädetään tietosuojasta. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan osalta ehdotus on pääosin hyväksyttävä.

Kiinnitän kuitenkin huomioita seuraaviin kysymyksiin:

Valvonta

Kansalliselle valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutetulle) ehdotetaan säädettäväksi ainoastaan seuraavat tehtävät: artikla 52:2 (liputuksen poistaminen), artikla 55:3 (tietoturvaloukkauksista ilmoittaminen), artikla 56:2 (yhteistyö kansallisen valvontaviranomaisen kanssa).

Valvonta kuuluu pääasiassa rekisterinpitäjille itselleen. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan jokaisen Prümin puitteissa tehtävään tiedonvaihtoon oikeutetun viranomaisen tulisi myös toteuttaa tarvittavat toimenpiteet asetuksen noudattamisen valvomiseksi, millä voi olla vaikutusta poliisin sisäisen laillisuus- ja laadunvalvontaan ja sen resursseihin. Artiklan 56 kohdan 2 mukaan rekisterinpitäjien on toteutettava tarvittavat toimenpiteet valvoakseen, että tietojen käsittely tapahtuu tämän asetuksen mukaisesti, mukaan lukien 40 ja 45 artiklassa tarkoitettujen lokitietojen säännöllinen tarkistaminen, ja tarvittaessa tehtävä yhteistyötä valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa.

Riittävän tehokkaan valvonnan toteuttaminen tulee edellyttämään panostuksen lisäksi myös riittäviä resursseja rekisterinpitäjän sisäisiin valvontatehtäviin.

Poliisirekisteritietojen vaihtaminen

Poliisirekistereissä olevien tietojen automaattiseen vaihtamiseen osallistumista esitetään vapaaehtoiseksi jäsenvaltioille.

Jos jäsenvaltio päättää osallistua poliisirekistereitä koskevaan tiedonvaihtoon, sen tulee asettaa saataville epäiltyjä ja rikollisia koskevat tietyt biografiset tiedot pääosin pseudonymisoidussa muodossa. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan valtioneuvosto pitää kannatettavana poliisirekisteritietojen vaihdon tehostamiseen ja automatisointiin tähtääviä toimia ja tukee asetusehdotukseen sisältyvää vapaaehtoisuuteen perustuvaa sääntelymallia. Valtioneuvosto huomioi, että Suomi on osallistunut poliisirekisteritietojen vaihtoa koskevaan pilottiprojektiin. Jatkoneuvotteluissa tulisi selvittää tarkemmin, mitä poliisirekistereissä olevia tietoja jäsenvaltio asettaisi saataville.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä säännellä ainakin henkilötietojen rekisteröinnin tavoitteesta, henkilötietojen sisällöstä, niiden sallituista käyttötarkoituksista, tietojen säilytysajasta sekä rekisteröidyn oikeusturvasta. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (PeVL 14/2018 vp). On siten tärkeää määritellä mitä ovat artiklan 25 mukaiset poliisirekisteritiedot, eli mitä poliisin henkilötietolain tarkoittamia tietoja vaihdon kohteeksi EPRIS:iin tallennettaisiin. Asiaa selvitettäessä tulee myös huomioida henkilöiden eri roolit poliisin henkilötietojen käsittelyssä. Miten epäilyt ja rikolliset poimitaan poliisin rekistereistä - miten seurataan sitä, jos epäilty todetaan syyttämäksi tai henkilön rooli muulla perusteella vaihtuu. Asetuksen suhde poliisin henkilötietolakiin tulisi tältä osin yksityiskohtaisesti selvittää.

Oikeusturvakeinot

Perustuslain 21 §:ssä säädetään jokaisen oikeudesta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeudesta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Valtioneuvoston kirjelmässä (sivu 8) käsitellään rekisteröityjen oikeusturvan toteutumista. Kirjelmästä ei käy selkeästi ilmi, millä menettelyllä rekisteröity saa tiedon mahdollisesta asetuksen rikkomisesta ja miten hän voi käytännössä saada asiansa tuomioistuimen tai lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Asiaa tulisi tältä osin selventää.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittely

Kasvokuvatietojen käsittelyn yhteydessä on välttämätöntä kiinnittää huomiota biometristen tietojen asemaan erityisenä henkilötietoryhmänä. Kasvokuvia koskevien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä ja käyttöönotossa on tärkeää huolehtia myös yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä. Neuvotteluissa tulee valtioneuvoston kannan mukaisesti varmistaa, että asetusehdotus vastaa rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU) 2016/680, sääntelyä erityisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä ja automaattista päätöksentekoa koskevien artikloiden osalta.

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi täytäntöönpanosäädöksillä useista kokonaisuuksista. Tätä voidaan perustella tarpeella vastata jatkuvaan teknologiseen

kehitykseen. Henkilötietojen käsittelyn osalta on tärkeää tunnistaa mitkä asiat edellyttävät asetuksella säätämistä. Tämä korostuu erityisesti erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan sääntelyn osalta.

Apulaistietosuojavaltuutettu Råman Jari 91204937R

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.